

Συνέντευξη που παραχωρήθηκε στο περιοδικό ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ του διάσημου Βυζαντινολόγου Σερ Στήβεν Ράνσιμαν στην Ιερά Μεγίστη Μονή Βατοπαιδίου, την 14/7/2000, όπου φιλοξενήθηκε κατά την τριήμερο παραμονή του στο Άγιον Όρος επί της προκείμενης ελεύσεως του Οικουμενικού Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίου, ο οποίος θα εγκαινίαζε το νέο Σκευοφυλάκιο της Μονής και της Ιεράς Κοινότητας του Αγίου Όρους.

ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ: Πότε πρωτοήλθατε στο Άγιον Όρος;

Σερ Στήβεν Ράνσιμαν: Το 1936 έτυχε να ταξιδεύω με ένα καράβι προς την Καβάλα, το οποίο πλησίασε κάποια ακτή του Άθω. Οι μοναχοί μας προσήγγισαν με βάρκες, με σκοπό να μας βοηθήσουν. Θα μπορούσα να είχα κατεβεί στην παραλία. αλλά ο караβοκύρης επέμενε ότι οφείλαμε να συνεχίσουμε την πορεία μας προς την Καβάλα και έτσι με εμπόδισε. Θύμωσα πάρα πολύ μαζί του και του αντιμίλησα με τέλεια ελληνικά. Όταν θυμώνω, ξέρετε, μιλάω αλάνθαστα τα ελληνικά... Το 1952 έκανα την πρώτη μου επίσκεψη στο Όρος, η οποία ήταν πολύ σύντομη. Ακολούθησε μία δεύτερη, στην ίδια δεκαετία, όμως στενοχωριόμουνα, επειδή όλα φαινόταν σε μία κατάσταση παρακμής. Αργότερα, ήταν θαυμάσιο που ξαναήλθα εδώ βλέποντας την ζωντανή αναγέννηση· είναι πλέον για μένα μεγάλη χαρά και ικανοποίηση να είμαι εδώ, διότι το γεγονός αυτό αποκαθιστά την εμπιστοσύνη στην θεοφιλή ανθρώπινη φύση.

Π.: Ποιο ακριβώς υπήρξε το κίνητρο που σας ώθησε να ασχοληθείτε σ' όλη σας σχεδόν την ζωή με την μελέτη του Βυζαντινού Πολιτισμού;

Σ.Σ.Ρ: Ανάμεικτοι λόγοι με παρεκίνησαν. Όταν ήμουν 7-8 χρονών, άρχισα να μαθαίνω Αρχαία Ελληνικά, διότι μου άρεσε η Κλασική Ελληνική γλώσσα. Ταυτοχρόνως καταγοητευόμουν από την Μεσαιωνική Εποχή και κανείς, σχεδόν, δεν ενδιαφερόταν σχετικά με την Μεσαιωνική Ελλάδα. Έτσι, αποφάσισα να έχω ως κύριο ενδιαφέρον μου τον Μεσαιωνικό Ελληνισμό: την Ελλάδα και τις γειτονικές βαλκανικές χώρες, καθώς και τις Σταυροφορίες, οι οποίες υπήρξαν ολότελα καταστρεπτικές, με αποτέλεσμα τον όλεθρο του Ανατολικού Ρωμαϊκού κράτους και την υποδούλωση του Ανατολικού Χριστιανισμού.

Π.: Είχατε γνωρίσει κάποιο πρόσωπο που σας βοήθησε να ειδικευθείτε στις Βυζαντινές Σπουδές;

Σ.Σ.Ρ: Όταν άρχισα τις σπουδές μου, κορυφιαίος Βυζαντινολόγος ήταν ο καθηγητής Bury, Ακαδημαϊκός. που πρώτα ασχολήθηκε με την κλασική Ελλάδα και κατόπιν με το Βυζάντιο. Όμως ήταν μοναχικός άνθρωπος και δεν επιθυμούσε να έχει φοιτητές. Επίσης, δεν του άρεσε που υποχρεώθηκε να με κάνει μαθητή του. Δυσκολευόμουν πολύ να τον συναντήσω. Τον πρωτογνώρισα στο γραφείο του στο Cambridge ήταν ο πλέον διάσημος καθηγητής της Ιστορίας εκεί και προσπάθησε να με αποθαρρύνει πολύ. Στο τέλος μου είπε ότι θα έχανα τον καιρό μου μελετώντας την Ανατολική Ευρώπη και τους Μεσαιωνικούς χρόνους. εκτός εάν ήξερα Σλαβονικές γλώσσες. Εγώ έτυχε να γνωρίζω από μόνος μου Ρωσικά. Τελικά, αναγκάστηκε να με δεχθεί. Παρόλο τούτο, δεν ήταν πάντοτε εύκολο να τον προσεγγίζω. Λόγω γήρατος και ασθενικότητας απουσίαζε από το γραφείο του. Γι' αυτό του έστειλα γραπτές σημειώσεις και απορίες στο σπίτι του, οι οποίες όμως ουδέποτε έφθασαν στα χέρια του. Αργότερα, κάποιος μου ανέφερε ότι και η κυρία Bury πίστευε πως ο κύριος Bury δεν θα έπρεπε να ενοχλείται με τέτοια πράγματα, και ως εκ τούτου κατέστρεφε ότι του έδινε. Συν τω χρόνω, ανακάλυψα ότι κάθε πρωί έκανε περίπατο γύρω από το Cambridge και παραφύλαγα να περάσει· μάλιστα, του άρεσε να έχει κάποιο συνοδό στην βόλτα του. Τον συνόδευα κρατώντας ένα τετράδιο και ρωτώντας τον τα σχετικά. Και πραγματικά είχε μεγάλη γνώση και εύστροφο μυαλό. Δεν χρειαζόταν σχεδόν ποτέ να ανατρέξω στα κείμενα και τις μελέτες, διότι πάντοτε γνώριζε τι να απαντήσει. Σε περίπτωση που δεν θυμόταν ή αγνοούσε κάτι, μου έστελνε μετά από λίγο την επιστημονική του απάντηση. Δυστυχώς, όμως, υπήρξε ο πρώτος και μοναδικός μου διδάσκαλος. Μετά από κάποιο χρονικό διάστημα αρρώστησα εγώ και άφησα το Cambridge. Όταν ύστερα επέστρεψα, είχε πεθάνει. Από 'κει

και πέρα έπρεπε μόνος μου να προχωρήσω στο όλο θέμα.

Π: Σήμερα, ο μέσος Ευρωπαίος τι γνωρίζει για το Βυζάντιο;

Ο Σερ Στήβεν Ράνσιμαν με τον Ηγούμενο της Ιεράς Μεγίστης Μονής Βατοπαιδίου αρχιμανδρίτη Εφραίμ.

Σ.Σ.Ρ: Ο μέσος Ευρωπαίος αρχίζει να μαθαίνει περισσότερο, αφού σήμερα υπάρχουν πολλοί βυζαντινολόγοι. Στην Βρετανία, κάθε χρόνο διοργανώνουμε βυζαντινολογικό συνέδριο με μεγάλη συμμετοχή ενδιαφερομένων. Επίσης, στα Πανεπιστήμιά μας οι φοιτητές επιδεικνύουν αυξανόμενο ενδιαφέρον. Και στην Ευρωπαϊκή Ήπειρο, στην Γαλλία και την Γερμανία υπήρχαν πάντοτε σχολές περί Βυζαντίου, οι οποίες ήταν μάλλον περιορισμένες, αλλά έχω την πεποίθηση ότι και εκεί επίσης το ενδιαφέρον αυξάνεται. Στην Αμερική δε, υπάρχει ένα Ίδρυμα Ερευνών που είναι πολύ "προικισμένο", στην Ουάσιγκτον DC, στο Dumbarton Oaks. Το Ινστιτούτο αυτό ιδρύθηκε από μια εκατομμυριούχο Αμερικανίδα, η οποία ήταν "ερωτευμένη" κυριολεκτικά με τον ναό της Αγίας Σοφίας στην Κωνσταντινούπολη. Όταν την πρωτογνώρισα, ήταν σύζυγος κάποιου Αμερικανού πρέσβη. Αργότερα συναντηθήκαμε στο Λονδίνο, όταν αυτή γευμάτισε με τους γονείς μου. Με ρώτησε ποιο ήταν το επάγγελμά μου και της απάντησα "Βυζαντινολόγος". Και τότε μου είπε ότι αυτό ήταν κάτι που την ενδιέφερε πολύ και σχεδίαζε να ιδρύσει αυτό το ίδρυμα στο Dumbarton Oaks. Γι' αυτά όλα αισθάνομαι ότι κατά την διάρκεια της μακραίωνης ζωής μου έβλεπα το Βυζάντιο να θεωρείται σαν κάτι σκοτεινό και σχεδόν άγνωστο θέμα, ενώ σήμερα έχοντας πολλούς μαθητές έχω την πεποίθηση ότι θα γίνει όλο και πιο γνωστό.

Π.: Πώς οι διάφοροι άνθρωποι στην Ευρώπη και την Αμερική βλέπουν τον βυζαντινό πολιτισμό;

Σ.Σ.Ρ: Προς το παρόν, ο πολιτισμός αυτός δεν έχει διεισδύσει πάρα πολύ στην συνείδησή τους. Όμως τώρα, σε διάφορα Πανεπιστήμια δεν είναι πλέον ένα θέμα που αγνοείται ή περιφρονείται. Αντιθέτως, είναι κάτι που συνεχώς αναπτύσσεται ζωηρά. ενώ στα χρόνια μου ήταν σχεδόν άγνωστο. Η διαπίστωση αυτή με ευχαριστεί και με ενθαρρύνει για το μέλλον.

Π.: Πώς αισθάνονται οι άνθρωποι της δυτικής αντιλήψεως όσον αφορά το Άγιον Όρος; Πώς το βλέπουν;

Σ.Σ.Ρ: Μου φαίνεται ότι είναι για αυτούς ένας αινιγματώδης τόπος και ασφαλώς οι γυναίκες δεν καταλαβαίνουν σχεδόν τίποτα για το Άγιον Όρος. Φυσικά, οι επισκέπτες που έρχονται εδώ επιστρέφουν ενθουσιασμένοι και έχετε πλέον θαυμαστή τον πρίγκιπα Κάρολο, που πολύ επιθυμεί και ευχαριστείται όταν παραμένει κοντά σας.

Π.: Γι' αυτό πρόσφατα έμεινε στο Βατοπαίδι για τρεις νύκτες.

Ο Σερ Στήβεν Ράνσιμαν παραχωρεί συνέντευξη στον Διευθυντή Σύνταξης της ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑΣ κ. Κών/νο Αγγελίδη.

Σ.Σ.Ρ: Ναι, προσποιήθηκε ότι είχε αποκλειστεί από κακοκαιρία στο Όρος. Αλλά τα πράγματα ήταν πολύ διαφορετικά. Είχε πει στους ανθρώπους του γιωτ που τον μετέφερε ότι έπρεπε να πάνε στην Θάσο να περιμένουν, διότι εδώ είχε δήθεν ξεσπάσει μεγάλη κακοκαιρία. Και πράγματι πέρασε υπέροχα.

Π.: Τι πιστεύετε σχετικά με την παρουσία της Ορθοδοξίας στην σύγχρονη Ευρώπη;

Σ.Σ.Ρ: Μερικές φορές -τι να πω- αισθάνομαι πολύ απογοητευμένος από τις άλλες Εκκλησίες της Δύσεως. Όμως, χαίρομαι με την σκέψη ότι στα επόμενα 100 χρόνια η Ορθοδοξία θα είναι η μόνη ιστορική Εκκλησία που θα υφίσταται. Η Αγγλικανική εκκλησία είναι σε πολύ κακά χάλια. Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία χάνει συνεχώς έδαφος. Αλλά, ευτυχώς, υπάρχει η Ορθόδοξη Εκκλησία. Μου κάνει μεγάλη εντύπωση ο αυξανόμενος αριθμός αυτών που ασπάζονται την Ορθοδοξία και μάλιστα στην Βρετανία. Πιστεύω ότι προσφέρει την πραγματική πνευματικότητα που οι άλλες εκκλησίες δεν μπορούν πλέον να μεταδώσουν. Όλα αυτά με οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η Ορθοδοξία θα διατηρηθεί σε αντίθεση με τις άλλες.

Π.: Τι πιστεύετε ότι θα μπορούσε να προσφέρει η Ορθοδοξία σε μία ενωμένη Ευρώπη και γενικά σ' όλον τον κόσμο;

Σ.Σ.Ρ: Να σας πω· πολύ αμφιβάλλω ότι θα έχουμε ποτέ ενωμένη την Ευρώπη ή όλο τον κόσμο. Πιστεύω όμως ότι στο πρόβλημα της ενότητας των λαών η Ορθοδοξία προσφέρει μια άριστη επίλυση, επειδή κατ' αρχάς, δεν προβάλλει τον εθνικισμό καθόλου. Αλλά και διότι δίδονται από αυτήν ευρύτερες και πιο ελεύθερες απόψεις σε σύγκριση με την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. Όλα αυτά με γεμίζουν με την πεποίθηση ότι η Ορθοδοξία έχει μπροστά της ένα βέβαιο και πολύ καλό μέλλον.

Π: Ποια βυζαντινή φυσιογνωμία θαυμάζετε περισσότερο και γιατί;

Σ.Σ.Ρ: Αυτή είναι μία πολύ δύσκολη ερώτηση...! Με ενδιαφέρουν τόσες πολλές προσωπικότητες. Θαυμάζω όμως περισσότερο μερικούς θρησκευτικούς άνδρες. Γενικά, οι μη πνευματικοί αλλά σημαντικοί άνθρωποι του Βυζαντίου δεν είναι, εν πολλοίς, για μένα άξιοι θαυμασμού μερικοί απ' αυτούς βεβαίως πραγματικά προσέφεραν. Νομίζω όμως ότι πολλά πνευματικά αναστήματα είναι περισσότερο θαυμαστά. Έχουν προσφέρει πάρα πολλά πράγματα και υπηρεσίες στον ευρωπαϊκό πολιτισμό.

Π.: Στην Μονή Βατοπαιδίου, ο επιφανής άγιος και μέγας υπέρμαχος της Ορθοδοξίας Γρηγόριος ο Παλαμάς, ξεκίνησε ως μοναχός παραμένοντας εδώ για τρία χρόνια. Η Εκκλησία και ιδιαίτερα οι αγιορείτες, τον θαυμάζουν πολύ και τον τιμούν εξόχως. Τι λέει η Δύση γι'

αυτόν;

Σ.Σ.Ρ: Να σας πω. Υπάρχει ακόμα προκατάληψη κατά των Παλαμιτών, αυτών που δέχονται την θεολογία του. Εμένα προσωπικά τα δόγματά του με αναπαύουν, παρόλο που άλλοι αντιτίθενται.

Π.: Θα υποστηρίζατε την ιδέα να επαναλειτουργήσει η Αγία Σοφία στην Πόλη ως τόπος Ορθοδόξου λατρείας;

Σ.Σ.Ρ: Πολύ θα μου άρεσε αυτό, αλλά αμφιβάλλω εάν κάτι τέτοιο θα μπορούσε να συμβεί. Πάντως θα με χαροποιούσε πολύ.

Π: Ποια πιστεύετε ότι είναι η πεμπτουσία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας διαμέσου της μακραίωνης ιστορίας της;

"Εγώ προσωπικά, πιστεύω ότι ορισμένα βυζαντινά ψηφιδωτά είναι ανώτερα από όλα τα αρχαία αγάλματα της κλασσικής εποχής".

Ψηφιδωτό του 12ου αιώνα του Καθολικού της Ιεράς Μονής Βατοπαιδίου

Σ.Σ.Ρ: Νομίζω ότι θα πρέπει να δώσω μια απάντηση που θα πάρει πολύ χρόνο. Εν ολίγοις, οι Βυζαντινοί διατηρούσαν πάντοτε -αν και σε ορισμένες περιστάσεις δεν το πέτυχαν εξ ολοκλήρου- ένα πνευματικό επίπεδο υψηλής στάθμης και φρονώ ότι αυτό είναι μάλλον η πεμπτουσία, το πιο σημαντικό στοιχείο τους. Και θα τόνιζα ότι είναι ένα ευρύ και ελεύθερο θρησκευτικό επίπεδο. Για παράδειγμα, οι Βυζαντινές ιεραποστολές στην Ευρώπη ενθάρρυναν την έκδοση ιερών κειμένων στην γλώσσα των νεοεισαχθέντων χριστιανών. Κάτι τέτοιο η Ρώμη ποτέ δεν θα έπραττε. Αυτό είναι ένα πράγμα, ανάμεσα σε άλλα που πολύ θαυμάζω στους Βυζαντινούς.

Π.: Πιστεύουμε ότι το Άγιον Όρος αποτελεί την συνέχεια αυτής, γενικά, της βυζαντινής παραδόσεως.

Σ.Σ.Ρ: Ασφαλώς.

Π.: Και αισθανόμαστε μεγάλη ευφορία σχετικά με την πρόοδο του σύγχρονου Αγιορειτικού μοναχισμού.

Σ.Σ.Ρ: Οπωσδήποτε η "αναγέννηση" αυτού του ιερού χώρου δικαιώνει τις ελπίδες πολλών από εμάς. Εδώ, νοιώθει κανείς τι πραγματικά σήμαινε η Ορθοδοξία για τους βυζαντινούς ηγεμόνες και τον λαό της. Ούτως, εδώ υφίσταται μια αναγέννηση.

Π.: Μερικοί ισχυρίζονται -και θέλαμε Σερ την δική σας άποψη ως ειδικού- ότι η Αρχαία Ελλάδα ήταν πολύ ένδοξη και ένας υπέροχος πολιτισμός, πράγμα αναμφισβήτητο, ενώ ο Βυζαντινός πολιτισμός υπήρξε μια σκοτεινή περίοδος του Μεσαίωνα που τους απωθεί. Πέστε μας κάτι σχετικά με αυτό;

Σ.Σ.Ρ: Πάντοτε διαμαρτύρομαι εναντίον της θέσεως αυτής! Στο Βυζάντιο υπήρχε υψηλό ήθος! Σχετικά δε με την Βυζαντινή Τέχνη δεν υπήρξε σχεδόν ποτέ σωστή εκτίμησή της. Εγώ, προσωπικά, πιστεύω ότι ορισμένα βυζαντινά ψηφιδωτά είναι ανώτερα από όλα τα αρχαία αγάλματα της κλασικής εποχής. Έχει γίνει πολύς θόρυβος περί των Ελγινείων μαρμάρων. Δεν μου προκαλούν πολύ θαυμασμό· θα προτιμούσα πιο παλαιά έργα τέχνης, όπως π.χ. οι "Κόρες". Δεν θα επιθυμούσα ποτέ μου να είχα αγάλματα ρεαλιστικού τύπου, εντελώς "ανθρώπινα". Θα με συνάρπαζε εάν είχαν μια πνευματική διάσταση, όπως οι τόσο εκφραστικές (εξπρεσιονιστικές) βυζαντινές δημιουργίες που είναι μοναδικές και σχεδόν ανεπανάληπτες. Κάτι το οποίο συνέβη κατά την διάρκεια της ζωής μου είναι η εκτίμηση των διαφόρων Βυζαντινών Τεχνών, και η μείωση της αποκλειστικής συγκεντρώσεως στην Τέχνη του χρυσού αιώνα της Αθήνας.

Π: Σερ, σας ευχαριστούμε πολύ για την ευγενική σας διάθεση να μιλήσετε μαζί μας και ελπίζουμε ότι η Θεία Πρόνοια θα σας χαρίσει μερικά ακόμα χρόνια, για να μπορέσετε να μεταδώσετε στις γνώσεις σας σε όσους ακολουθούν τα βήματά σας, οι οποίοι με την σειρά τους θα αποδείξουν ότι το Βυζάντιο είναι ζωή και η καρδιά του ήταν, είναι και θα είναι η Ορθοδοξία.

Σ.Σ.Ρ: Ναι. Βεβαίως, είμαι ήδη 97 ετών και δεν γνωρίζω εάν μπορώ να προσφέρω κάτι άλλο ακόμη. Πάντως αναζωογονήθηκα με αυτήν την επίσκεψή μου στο Άγιον Όρος.

Π.: Πριν τελειώσουμε, μία τελευταία ερώτηση: πως σας φάνηκε η Βατοπαιδινή χορωδία;

Σ.Σ.Ρ: Μου άρεσε το ψάλισμά τους. Την διακρίνει η απουσία της εκκοσμικευμένης μουσικής και μου δημιουργεί μια υπερβατική ποιότητα, η οποία πρέπει να υπάρχει στην βυζαντινή μουσική.

Π: Και πάλι σας ευχαριστούμε για τον κόπο σας και την καλή σας , πρόθεση να μας πείτε, ως ειδικός στην Βυζαντινολογία, για την εκτίμησή σας προς την Ορθοδοξία ως την πεμπτουςία του λαμπρού Βυζαντινού πολιτισμού.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο διαπρεπής Βυζαντινολόγος Sir Steven Runciman γεννήθηκε στις 7 Ιουλίου 1903. Ήταν εγγονός του μεγαλοεφοπλιστή Σερ Γουόλτερ Ράνσιμαν (1847-1937) και γιός του πολιτικού Σερ Γουόλτερ. Σπούδασε στο Eton και στο Trinity College του Cambridge, όπου μαθήτευσε κοντά στον διάσημο καθηγητή της Νεότερης Ιστορίας και βυζαντινολόγο Τζον Μπάγκνελ Μπιούρι. Στο πανεπιστήμιο αυτό δίδαξε από το 1927 έως το 1938 και παρέμεινε επίτιμος εταίρος του έως τον θάνατό του. Δίδαξε επίσης σε πολλά Πανεπιστήμια της Ευρώπης και της Αμερικής και στο Πανεπιστήμιο της Κωνσταντινούπολης από το 1942 έως το 1945, όπου δίδαξε Βυζαντινή Ιστορία και Τέχνη. Υπηρέτησε σε αρκετές διπλωματικές θέσεις (Ακόλουθος της Βρετανικής πρεσβείας στην Σόφια και το Κάιρο) και χρημάτισε αντιπρόσωπος του Βρετανικού Συμβουλίου στην Ελλάδα από το 1945 έως το 1947. Ήταν μέλος της Βρετανικής Ακαδημίας Αθηνών, και έχει τιμηθεί με πολυάριθμα πανεπιστημιακά διπλώματα. Με το περάσμά του από την Ελλάδα του δόθηκε η ευκαιρία να γνωρίσει μεταξύ πολλών άλλων τον Γιώργο Σεφέρη, τον Άγγελο Σικελιανό και τον Δημήτρη Χόρν.

Ο πολυγραφότατος ιστορικός έγραψε πολλά έργα που έγιναν γρήγορα γνωστά τόσο σε ακαδημαϊκό επίπεδο, όσο και στο ευρύ αναγνωστικό κοινό. Τα πρώτα του έργα είναι: Ο Αυτοκράτωρ Ρωμανός Λεκαπηνός και η βασιλεία του (1929), μελέτη για το Βυζάντιο του 10ου αιώνα, Το πρώτο Βουλγαρικό κράτος (1930) και ο Βυζαντινός Πολιτισμός (1933), το οποίο συνέγραψε όταν ήταν λέκτορας στο Πανεπιστήμιο του Cambridge. Ο Μεσαιωνικός Μανιχαϊσμός είναι μία μελέτη για τις δυαλιστικές αιρέσεις κατά τους μέσους αιώνες. Βασικότατο έργο του επίσης είναι η τρίτομη Ιστορία των Σταυροφοριών (1951-1954) με συμπλήρωμα τον Σικελικό Εσπερινό, μια λεπτομερή ιστορία των μεσογειακών χωρών και πολιτισμών εκείνης της εποχής και της συγκρούσεως των τότε πολιτικών και εθνικών συμφερόντων. Άλλα εξίσου σημαντικά έργα του είναι: Η Άλωση της Κωνσταντινουπόλεως (1965), Η Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία εν αιχμαλωσία (1968), Η τελευταία Βυζαντινή Αναγέννηση (1970), Οι Ορθόδοξες Εκκλησίες και το κοσμικό κράτος (1972), Βυζαντινός ρυθμός και Πολιτισμός (1975), Η Βυζαντινή Θεοκρατία (1977). Αρκετά από αυτά έχουν μεταφραστεί και στην ελληνική γλώσσα. Ο σερ Στήβεν Ράνσιμαν ανέσυρε με τις μελέτες του και το έργο του τον βυζαντινό πολιτισμό από την επιστημονική αδιαφορία και τον ερευνητικό παραμερισμό. Με το έργο του Ιστορία των Σταυροφοριών άλλαξε ουσιαστικά

την αντίληψη της Δύσης για τις Σταυροφορίες. Η εφημερίδα The Times για την προσφορά του μεγάλου επιστήμονα στο συγκεκριμένο θέμα έγραψε: "Χαρτογραφώντας την μεσαιωνική φάση του ατέρμονου χάσματος μεταξύ Ανατολής και Δύσης στην Μέση Ανατολή ο Ράνσιμαν σαφώς έκλινε προς την πλευρά του Βυζαντίου έναντι της μισαλλοδοξίας και του πλιάτσικου στο οποίο επιδιόταν η Δύση".

Η χώρα μας τον τίμησε με το χρυσό μετάλλιο της πόλης των Αθηνών (1990) και με το βραβείο Ωνάση (1997).

Ο Σερ Στήβεν Ράνσιμαν απεβίωσε τις ώρες που σελιδοποιούσαμε την συνέντευξή του, στις 10 Νοεμβρίου 2000.

<http://www.i-m-patron.gr/keimena/runciman.html>